

ЧОРНОМОРСЬКІ НІМЦІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ РЕГІОНУ

Тези представляють собою економічний аналіз впливу німецьких колоністів на розвиток економіки причорномор'я як один із чинників індустріалізації аграрного сектору регіону. Для впливу німців на економіку регіону характерне впровадження технічних засобів, яке проходило як і в самих колоніях, так і серед коренного населення, задля підвищення продуктивності.

Варто зазначити, що часто німецькі колоністи були піонерами в впровадженні нових технологій в причорноморському регіоні, що зробило їх важливою частиною суспільства як і в містах, так і на селі під час панування Російської імперії і аж до початку розкуркулення під час встановлення радянської влади. Ці тези також несуть в собі ціль прославлення багатокультурної спадщини Причорноморського регіона.

Ключові слова: економіка, німці, німецькі колоністи, причорномор'є, аграрний індустріалізм, колонії, багатокультурність.

Історично склалося, що українському Причорномор'ю була властива деяка багатокультурність. Власне німецькому народу «Ostsiedlung» або «Заселення півдня» теж стала частиною історичної багатокультурності півдня України. Так територія, що зараз належить до Одеської, Миколаївської, Херсонської та Запорізької областей стала територією з великою кількістю німців, які залишили за собою багато згадок. Кірхи, школи і архітектурні елементи що і зараз є частиною деяких міст Причорномор'я, одним з прикладів є Лютеранська Церква Христа Спасителя в Миколаєві. Багато сіл що зараз знаходяться на територіях вище вказаних областей стали домом для німців, зокрема Степове та Широколанівка на Миколаєвщині.

Одним з наймасовіших розселень німців в регіоні посприяла політика влади Російської Імперії в 18 стороччі. В 1763 році Катерина II підписала «Маніфест про запрошення іноземців до Росії» по якому іноземцям було дозволено селитись на території Російської Імперії, задля економічного розвитку. Цікаво, що в маніфесті сказано, що іноземці мають право на фінансову підтримку і відшкодування їх витрат на дорогу. Для нас, як авторів наших робіт, це стало головним питанням: якщо дозвіл на заселення тоді ніс за собою ціль в економічному розвитку, то як цьому розвитку сприяли німці? В данному контексті данна робота буде аналізом економічної діяльності колоністів німецького походження в регіоні. Також, аналізуючи маніфест Катерини другої, варто згадати, що одною з причин такого розповсюдження протестантських храмів (кірх) в Україні та зокрема регіоні став пункт 5: «Как скоро кто из иностранных прибудет в Империю Нашу на поселение и явится в учрежденной для оных Канцелярии опекунства или в протчих наших пограничных городах: то во-первых объявля, как выше сего в 4 пункте предписано, о желании своем, имеет потом всякой учинить по вере своей и обрядам обыкновенную о подданстве Нам в верности присягу.» - так цей формально інсталює ідею релігійної терпимості до іноземних релігій, що і дало поштовх до будування такої кількості церкв.

Повертаючись до розселення колоністів, можна казати про велику кучність поселень саме в тойдінній Херсонській Губернії, більшу частину якої займають плодородні чорноземові степи. Таким чином німецькі колоністи на території причорномор'я з економічної точки зору могли займатись в більшості аграрною працею. Так, по всій губернії, за переписом 1897 року, єдиному перепису населення в Російській Імперії, німці складали 4.5% всього населення, близький до цього процент складали жителі молдовської національності в регіоні.

Говорячи про економічну діяльність німців, не можна забувати про їх вклад в розповсюдження сучасних аграрних методик. Так чергування посівів та використання вдосконалених знарядь праці, це те що дало можливість німецьким колоністам підвищити врожайність, що в середині 19 сторіччя дало державі змогу експортувати надлишки їх посівів закордон через порти Миколаєва, Херсона та Одеси. Таким чином діяльність німецьких колоністів вплинула і на напрямок розвитку портів регіонів, основним експортним ресурсом яких донедавна вважалася як раз таки аграрна продукція. Основною аграрною продукцією була пшениця, кукуруза та підсоняхи.

Також німці розвивали малу промисловість та різні ремесла, наприклад виноробство, ковальську справу чи виробництво борошна. Говорячи про виноробство, багато колоністів, особливо з Бадена чи Рейнської області, привезли з собою європейські сорти винограду, наприклад ріслінг, сорт що є сировиною для

традиційного рейнвейну, та культурно традиційно займалися виноробством. Клімат причорномор'я дуже добре підходить для виноробства, що стало поштовхом для активного розповсюдження ремесла. Вино вироблялося як і для вживання в колоніях, так і для продажу на місцевих ринках. Німецькі колоністи також стали виробляти сільськогосподарську техніку. Колоністи що були з ремесленних сімей південної німеччини вже мали навички в ковальній та столярній справі. В умовах аграрності регіону в який ті переселилися, та введення в регіоні нових технологій тими ж самими колоністами вони наладили виробництво плугів, сівалок, молотилок, а пізніше - примітивних жнивних машин. Інвентар відрізнявся довговічністю та простотою ремонту. Це зробило німецькі машини найпопулярнішими за межами самих колоній. Продукція продавалася на ринках Одеси, Миколаєва та Херсона, формуючи зародки промислового виробництва в аграрному секторі.

Кажучи про розвиток торгівлі регіону та економічну інтеграцію німців, не можна забувати що на відміну більшості селянських господарств Російської імперії, орієнтованих самоспоживання, німецькі колоністи від початку розвивали товарне виробництво. В середині 19 століття вони активно продавали зерно, олію, вино на ринках, що дало поштовх до закріплення економічних зв'язків в регіоні та з іноземними партнерами. Так Одеса, Миколаєв і Херсон стала ключовим портом для експорту різної продукції. Німецькі поселенці широко використовували форми економічної кооперації - споживчі товариства, сільськогосподарські кооперативи, спільні склади та транспортні товариства. До кінця століття німецькі колоністи були повністю інтегровані в економіку регіону. Їхня продукція була важливою статтею експорту півдня Російської імперії. Через участь у ярмарках, прямі поставки за кордон, співробітництво з іноземними торговими агентами німці зробили внесок у глобалізацію аграрної економіки регіону.

Після революції 1917 року стан німецьких колоністів стрімко погіршився. Більшість комун німців старалися зберігати нейтралітет підчас громадянської війни, що призвело до грабежу їх поселень як червоними так і білими. Втрати в живій силі, урожаєх та господарстві виявилися катастрофічними і велика частина колоністів емігрувала до Німеччини, Канади та Аргентини. У 1920–30-ті роки німецькі селяни, як і інші заможні хлібороби, стали головною мішенню радянської політики «розкуркулення». Незважаючи на те, що деякі німецькі колгоспи були зразково організовані, національне походження перетворювало їх на потенційних «ворогів народу». Багато хто був позбавлений землі, відправлений до таборів або на спецпоселення.

Пізніше, після нападу Третього Рейху на СРСР в 1941 німці були оголошені «неблагонадійними елементами». Тисячі причорноморських німців були терміново депортовані до Казахстану, Сибіру та Уралу. Їхнє майно конфісковувалося, а землі заселялися вихідцями з інших регіонів СРСР. На новому місці німецькі переселенці опинилися в умовах жорсткої дискримінації: їм заборонялося говорити німецькою, вивчати мову в школах, займатися традиційними ремеслами. Створена у 1941 році «Трудова армія» фактично означала примусову працю, наближену до умов ГУЛАГу. Навіть після смерті Сталіна, у 1950–60-ті роки, вони не могли повернутись у рідні села. Повноцінна реабілітація розпочалася лише з кінця 1980-х років.

Підсумовуючи ми наголошуємо на те, що німецькі колоністи стали одним з найбільших факторів розвитку регіона в 18-19 сторіччях. Деякі з сучасних особливостей регіонального експорту були закладені саме вихідцями з різних німецьких регіонів, а деякі види промисловості, наприклад виноробство, були створені за допомогою іноземців, зокрема традицій німецького виноробства і ефективним методикам економічної співпраці. Також не треба забувати про те, що не дивлячись на внесок в економіку регіону, німецькі поселення зазнали нищівну політику зі сторони радянської влади, через що зараз мало хто згадує про німецькі поселення в Причорномор'ї. Автори наголошують на потребі більшого розголошення історії німецьких колоній в регіоні Причорномор'я.

References

1. Becker, Alexander. "Cooperation and the German Colonists in South Russia, 1804–1917." *Germans from Russia Heritage Review*.
2. "The 1848 Municipal Reports of the German Settlements on the Black Sea." German-Russian Heritage Society.
3. <https://www.grhs.org/chapters/krim/The%201848%20Municipal%20Reports%20of%20the%20German%20Settlements%20on%20the%20Black%20Sea.pdf>.
4. Rempel, David G. "The German Colonists in South Russia 1804–1904." *American Historical Review* 53, no.1, 1947
5. "The Germans from Odessa and the Black Sea." University of Alberta. <https://sites.ualberta.ca/~german/AlbertaHistory/Odessa.htm>.
6. Merten, Ulrich. *Voices from the Gulag: The Oppression of the German Minority in the Soviet Union*. New York: American Historical Society of Germans from Russia, 2015.
7. "The Black Sea Germans and the Holocaust." In *The Holocaust and the Germanization of Ukraine*, Cambridge University Press.
8. <https://www.cambridge.org/core/books/holocaust-and-the-germanization-of-ukraine/black-sea-germans-and-the-holocaust/28C4CAE36EB2C6C52747A078AF9BF87A>.

BLACK SEA GERMANS AND THEIR IMPACT ON THE REGIONAL ECONOMY

The theses present a economic analysis of the impact of German colonists on the economic development of the Black Sea region as one of the factors in the industrialization of the region's agricultural sector. The German influence on the region's economy is characterized by the introduction of technical means, which took place both within the colonies themselves and among the indigenous population, in order to increase productivity.

It is worth noting that German colonists were often pioneers in introducing new technologies in the Black Sea region, making them an important part of society in both urban and rural areas during the rule of the Russian Empire and up to the beginning of dekulakization during the establishment of Soviet power. These theses also aim to celebrate the multicultural heritage of the Black Sea region.

Keywords: *economy, Germans, German colonists, Black Sea region, agrarian industrialization, colonies, multiculturalism.*

Відомості про автора / Information about the Author

Михайло Борисович Салтовський, студент 2 курсу бакалаврського напрямку «Міжнародні Відносини», Факультету Політичних наук та Міжнародних Відносин, Університету Матея Бела, Банска-Бистриця, Банско-Бистрицький Край, Словацька Республіка. Email: misha.saltovski@gmail.com.

Mykhailo Borysovych Saltovskyi, a second-year student of the Bachelor's program in "International Relations" at the Faculty of Political Science and International Relations, Matej Bel University, Banská Bystrica, Banská Bystrica Region, Slovak Republic. Email: misha.saltovski@gmail.com.

Дмитро Смієлов студент Факультету Політичних Наук, 234 гр., Історія та Археологія, ЧНУ імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

Dmytro Smielov, student of the Faculty of Political Science, 234 gr. history and archeology, Petro Mohyla National University of Mykolaiv, Ukraine.

